

Јаков Игњатовић

ЧУДАН СВЕТ

PORTALIBRIS

Јаков Игњатовић
ЧУДАН СВЕТ

Copyright © PortaLibris, 2017.

Сва права задржана укључујући право на репродукцију
у било ком облику у целости или делимично.

I

„Сад ти је баш незгодно сељаком бити! Порција велика, господа са свију страна притисла; ако се где тужиш, немаш право; ако у свету, ниси никуд пристао, – свуд те за последњег држе; јошт да немаш бербе, да се напијеш и мало бригу растераш, не знаш шта би радио!”

Тако се тужио сељак Сава Дерентовљев у свом друштву после бербе, при чаши вина, баш уочи Лучин-дана.

И доиста, Сава Дерентовљев имао је у нечему право. Свет једнако пише и говори о царевима, краљевима, (великашима, о господи, а о сељаку ништа. И сами списатељи пишу једнако о грофовима, баронима, госпођама, фрајлама, а о сељаку и за сељака ништа. А колики је велики жив свет у сељаку скривен! Колико туге и јада, радости и весеља у сељачком животу има!

Село Б. доста је велико, људи готово сами сељаци. Има и свештеника; неколико Грка, то јест тргујућих православних Србаља; па онда нешто занатлија; има и један фарбар, да се може сукња и кецеља у селу обојадисати; још и неколико Чивута, који увек вуну за јевтине новце купују; па онда још путујуће госпoде вармеђаша, погдекојих за послом тумарајућих фишкала, а натарoш не сме фалити.

Кућа Саве Дерентовљева нит је велика, нити мала, но баш као што треба. Два пенџера са сокака, две собе и један вајат, и повеће гувно; подрум и штала по себи се разуме. У првој соби два кревета, сандук, дугачак сто, две клупе, за вратима о клину виси пар чизама, још доста нове, о

Петрову су купљене. По вајату млађи тумарају, ту су три четворке и две петорке чиста вина, одједаред из два бурета вуку на цев, за себе и за своје друштво. У соби, у прочељу, седи Сава Дерентовљев. Он је старешина, тако око шесет година, проседих бркова, коса полуседа, али јака, удови здрави, образ пун па црвен, – онакав човек, што но сељаци кажу, жив старац, крут старац, чврст старац. Остало друштво седело је куд које раштркано. Хвале Савино вино.

– Право кажеш, баћа-Саво, да је тешко сад сељаком бити; па јошт кад се ти тужиш, како мора другоме бити! – пун хамбар, па толико вино – ал’ ти је баш вино ваљано, баћа-Саво! – рече комшија и кум Ђока Гроздић.

– Па јошт каква му је ракија шљивка, па комовица, што се сад испекла! – дода кум Петар Кресовић.

– Прошла су, мој кума-Петре, добра времена; ти добро знаш како је било пре буне. Одраним тријест четрест комади марве, па на вашар, па новаца да их не могу да избројим, цванцики, талири и банке не могу на столу да стану; па онда, паше доста, оваца доста, вина колико је доста, а порцију нисам ни осетио! – рече Сава.

– То је све тако, ал’ онда је опет био спајија све и сва, пандур спајиски био је већи господар него сада ма какав судац, на његово одајство батине немилице делише; а сад тога покора више нема – одгонетне Стојко Пушибрк.

– Да, да, то је тако било, ал’ само прам оног који није чинио што је ред. Ја, фала Богу, никад нисам батине добио, јер сам све по реду чинио; ал’ какова се сад чуда створише: видиш травике; имаш своју земљу, плаћаш порцију, па не смеш по својој вољи како хоћеш и шта хоћеш сејати; па онда со, пошто је сад, а пошто је пре била; па онда финајци, што свуд траже, а ништ’ не нађу, па нит’ цар нит’ народ има отуда какове хасне. – Спаси Бог! – рече и напије Сава.

– Јес', тако је, ла нашто нам ти врашки чандари, ти баш нису за ништа; дању шетају се, а ноћу по њима ко шта хоће чинити може. – Опаси Бог! – испија Кресовић чашу.

– Жив био дуго година, Саво! Ово је баш вино, што но му у планини пара нема, пену пресеца, па све варницу баца; то је оно право, што но певају, рујно винце – рече Ђока Гроздић.

– Рујно винце, рујна зора! – дода Кресовић.

Браћа би била готова и што попевати, али је

Сава још једнако намрштен, а добар је газда, бољи нег сви што с њим пију, па његово је слово прво, и сви пазе шта ће он на све то рећи. Друге мисли њега море. Он је имао три сина; први је у буну погинуо, другог је, истина, са доста великом муком и трошком из чељусти ада избавио и оженио. Сад је ред на трећему. После бербе су најсретније женидбе, деран је здрав од пете до гладе, ту нема ни разговора да ће га визитација ослободити, а хоће и мора већ да се жени, има већ цуру, воле ју, воли га она, није ником до чекања. Зато се Сава и брине.

– Лако је вама говорити, – збори Сава – ал' ето берба је прошла, а и мом Младену, мом последњем детету, настаде двајест прва година; ту је већ женидба, ал' ту је и регрутација! Колико ме кошта онај пређашњи, нећу ни да вам говорим, ал' опет би' платио и за овога толико исто, само да ми није толико трчкарања. Боже мој, колико је боље било пре буне! За сто воринти шајна могао си сина с какви момци изменити!

– Ни бриге ти није, баћа-Саво! – упадне Кресовић. – Ја, као што знаш, био сам дванајст година солдат, знам ти све од капетана до гемајнера; знаш, и онде се ради свашта којешта, па ћу ти и овде казати шта треба да радиш. Када дође до регрутације, хоћу да кажем до визитације, пре тога зови Чигру Циганина, па нек му одсече други ил' трећи

прст на десној руци, па сигурно проћи ће визитација, а он неће тамо остати.

– Шта, ја мог сина богаљем да правим! Петре, тако што немој ми говорити!

– Истина, онда већ не би био читав човек, но имаде осим тога јошт и другог лека; треба госпуду подмитити, и то највећма доктора; две три стотињарке, па је готов посао; ако хоћеш, ја ћу те сам куд треба водити.

– Мани се тога, знам ја све те путове, има јошт ту и други', којим мораш ком бравца, ком јуницу дати; а то су, знаш, они који из протикуле ваде, јер ако ти хрђав естрак изваде, не поможе ти нико. Све ја то знам, али и кошта доста, па кад и кад не помогне, јер га друге године задрже, а опет начисто искупити га, много кошта, кућу убија, Та већ шта Бог да, нек будне. Спаси Бог!

– Спаси Бог! – сви из једног гласа наздраве.

Сад се мало расћереташе, и за неко магновење нису терали своју сељачку политику, већ пијући међу собом шале збијају.

Кресовић је био одрешен човек, средњег доба, ислужен војник, прошао је много света, много је којешта научио, и сељани су га радо у нужним стварима упиткивали. Газда велики није био; он са братом имао је само кућицу и фртал земље, али зато је добро живео, боље него многи који два фрталја имаду. Петар знао се свуд наћи, он је био и вармеђски пандур две године, знао се око госпуде савијати и угађати им, па му никада није ништа фалило, живео је боље него многи кнез. И сад би још вармеђски пандур био, само да му се није догодило да му је један ариштанац утекао, који је под његовим чувањем стајао, па су његови душмани изнели да је ариштанца преко мита пропустио; али опет његови пријатељи би се сви за њега заклели да је невин. Доста то, да Петар Кресовић није више пандур, него свој

газда, и, као што рекосмо, живи боље него многе веће газде. Ал' бадава, оваки човек има непријатеља, па наравно и наш Кресовић; но ма ко шта каже противу њега, ипак нико ништа противно засведочити не може.

На сваког човека може се свашта рећи, па наравно и на Кресовића. Тако су бранили Кресовића његови пријатељи. Па откуд може Кресовић тако лепо живети? Ако у кући, – ту ти он мора сваки дан ку/вања јести, и то без меса никад. Па нека га, научио је у солдацији! Па онда, никад без вина, и то не само до ускршњег поста, кад већ обично вина нестаје, него од бербе до бербе. Па онда, лепо се носи тежатником и свецем; ако је кожух, а оно не прост, на каишеве, но шарен; кад је момак био, са огледалцима на леђима; ако прслук, а оно са сребрним пуцетима; опанке очима да не види, но чизме лаке, мале, танко зашпицене; ако ли шешир, то не којекакав клопошки, са великим ободом, што изгледа на умрелу, но округао, мален, леп, онакав као што се само најлепши на сомборском вашару купити може. На жалост, Петар је већ удовац, али има кћер као анђео, па тако лепо нико у селу своју кћер не одева. Па опет нек ко пита: откуд тако? Кажу да зна писмо, долазе људи к њему: је л' какав марвенски пасош добар, ваља ли на њему што поправити, да на вашару коњ или марва гдегод не запне. Украду ли коме коња или вола, то само Кресовићу треба ићи, и то на фришко, па не сме ништа фалити. Он само скелеџији у очи кад погледи, већ зна на коју страну света је марва пребродила. Ту онда и пада новац. Има додуше и таквих који кажу да Петар с лоповима држи, али кад је год због таквих ствари у суду био, увек се исплео, па и саме судије и фишкали кажу, да још никад нису чули да се ко тако зна одговорити, па ма сви други остали, он иде напоље. Још и то морамо споменути да је Кресовић угледан човек, мада је сад већ словом тридесет и осам година стар. Истина, код

господе то доба за маторе момке још пасира, удовца чини пак још доста младим, али за сељана је доста поматор. Док је као млађи на урлауб кући долазио, како чују младе да је Крееовић туна, да се помаме, макар да је био жењен. Па и сад тако исто, па се нађе још и девојка коју његове ђаволије очарају. Али треба видети Петра још и сад у колу: то ситњење и саплетање нога, то надражљиво подвикивање, те дивне поскочице, па извијање, савијање, па те његове свилене, мало коврџасте косе, лепо савијени бркови, лукаве, примамљиве зекасте очи, – једном речи, Петар Кресовић је и дан данашњи још прави хирош. Па још га и у друштву старијем воле, јер је весељак, прошао је света, па зна ваздан приповедати, каткад им мора по читав сат талијански говорити и певати.

Стојко Пушибрк био је много старији од Кресовића, озбиљан, разборит, само су му многи то замерали што преко јего против спајилука ропта.

Ђока Гроздић, средњег доба човек; од оца је наследио два фртаља сесијонала и фртаљ крчевине, и још један виноград; али један фртаљ је већ продао, па шта више и виноград, мада радо пије. Сад је већ јако задужен, па продаје крчевину. Али, додуше, Ђока кад има новаца, па да колико њих у биртији за једним столом седе, све сам ће плаћати, све их редом нуди, нагања да пију. Дође кадикад и жена му у биртију, па га увреба, баш кад бирташици петицу пружи да плати, а братија наздрављају му, а жена удри најпре у псовање, а после у јаук и запевање; но братија дају Ђоки за право, па жена мора безуспешно кући. Иначе је Ђока Гроздић добричина, неће никог увредити. Лице му изгледа – како да га опишем – тако као кад какав весељак човек кија: обрве увек јако уздигнуте, а јабучице растегнуте. Кад није имао новаца, а он на кредит је пио, а кад није имао кредита, он увек се нађе у послу где се вино отаче и вози,

а и људи су га радо имали и дозивали га, јер није био џандрљив.

Ето, такве су вам биле делије што сад с Дерентовљевим пију. На њима су биле хаљине обичне за тежатника, само су се разликовали у том што су домаћин и Кресовић прслук имали, а они прост напршњак. Гроздић и Пушибрк пушили су на кратком камишу прави кржак, Дерентовљев на мало дужем камишу вутошки дуван, а Кресовић на лепом камишу пуши баш из праве масе луле – сигурно је од кога на поклон добио за пасош – лула поширока; па тај не пуши ни кржак, ни вутошки, него баш онај прави из прека, шверцован преко Шашинаца.

Тако донекле седели су и пушили и наздрављали и шале збијали; али бадава, газда није баш најбоље расположен, падну му кадикад бриге на памет. Рад је бацити крмке своје на жир, у спајску шуму, али не зна како ће то испасти. Не кажем да му шајилук не би дао, и по свој прилици још јевтиније него другоме, јер је он био спајски човек, као што му и покојни отац, који се од спајлука помогао; али скоро ће се кнез бирати, па је Сава Дерентовљев рад кнезом постати. И био је већ двапут кнезом. И сад не иде на то бог зна своје хасне ради, али ипак ко је двапут већ кнезовао, том није ласно трпети да му којекто пред носом кнезује, па и заповеда. Па још каквих има сад кнезова, а какви су били некада! Додуше и Сава сам био је и мали биров, управо кишбировао, али то је било пре буне. Па какви су онда кишбирова били, све саме млађе ал' добре газде; а какви су сад кишбирова!... Па то је још пре буне било, па је Сава био још пре буне и кмет, и једанпут кнез, а после буне и по други, пут! А каквих имаде сад кнезова? Све сами груби негдашњи пастири, пандури и потричари! Па ти кад кнезују, хоће да покажу да су сада бољи од Саве Дерентовљева, шта више, да сада и пркосе! – Те мисли сада Саву море,

па није рад да му којеко пркоси, и баш зато хоће да буде кнезом. Али ту је тај враг, да је промена кнеза на прагу, а овамо мора и чопор крмака у спајиски жир пустити, па ће људи казати: нећемо Саву Дерентовљевог за кнеза, шурује са спајилуком! Дакле ил' крмци, ил' кнежевина. Сави је сада до тога стало да људе себи придобије, а и ови, који сада с њиме седе, нису баш за његов посао последњи људи. Пушибрк Стојко није био спајиски човек, али зато поштен ипак и праведан. Сава, мада је био мало добар са спајилуком, ипак Стојко је признавао да је Сава био кнез у свом реду. Па Сава рад би за се задобити Стојка. Кресовић је добар за врбункаша, он зна како чије срце дише, па зна и заварати и премамити и задобити. Па баш и сам Ђока Гроздић има своје људе, које је частио, које части и које ће частити.

– Ма шта си се тако усићио, Саво, кад ти баш ништ' не вали; све нешто мудрујеш. Хајд' да те начинимо опет за кнеза; истина, мало си на спајиску страну, ал' опет тукао си потричаре и ниси мито примао – рече Стојко.

– Зар ти, Стојко, мислиш да се ја грабим кнежевине? Па, фала Богу, мени ништ' не фали, а имате доста млађи' људи.

– Није баш ни тако, баћа-Саво! Који се једаред научио заповедати, том није ласно слушати лошија од себе; који окуша једаред сеоске куће, остаје му слатка навек; зато прими се ти тога, па да пијемо са касиром! – рече Гроздић сасвим невино, па прстом своју лулицу чарака, па гледи на Саву, шта ће он рећи, и не мислећи да ће се баћа-Сава на то ражљутити.

– Тако ми овога светог Ђурђа овде, кога славим, тако ми никад не помогао, ако ја крајцару мита дам за кнежевину! Ти си хуља, Ђоко, ако то смеш казати! – рече ражљућен Сава, погледа на икону светог Ђурђа, па песницом о астал удари.

Баш над главом висило кандило, а пред иконом светога Ђурђа како је копљем аждају пробо.

Нико не сме љутитом баћа-Сави одмах да одгонетне, нег у магновењу, можда вента ради, сви на икону гледају. И доиста, имали су и шта гледати, јер је ту икону Сава купио кад је сина Милоша сретно од регрутације ослободио, у Новом Саду, за добре новце, за једну потпуну десетицу. Што се тиче самог св. Ђурђа, нек нам Бог опрости грехе, част њему и вечита слава, па и нећемо ништа приметити, – али и онако нема ништа, јер плава, црвена и зелена боја чисто зеницу пробада; али да вам је видети аждају: чељуст као у штуче, врат као у змије, крила и нокти као у слепог миша, а трбух као у засићене муве – да пукне; сликар је хтео без сумње представити да је та аждаја много лепих девојака прогутала. Овима се допада, али Кресовић главом маше, нешто не допада му се, и већ му је на језику, али реч прегризе. Хтео је казати да је он у Талијанској друкчијих аждаја намаланих видео; а ни бељац није му се ни најмање допао, јер држи да је предње ноге у скоку рђаво подигао; казао би још да је и бангав, јер зна, био је катана, али не сме од баћа-Саве. И добро је чинио што је прећутао; би мутно прошао, јер баћаСава не би допустио никакве примедбе ни на аждају, макар да је она силна злочинства починила, и зато прободена, па ни на поткову бељчеву, камо ли на самог бељца! Но баћа-Сава баш зато, што су се икони дивили, мало одмекне, па Ђоки прослови:

– Знаш, Ђоко, шта мислиш; ти мислиш: кнезовати то је тек лакрдија, да буднемо весели, ал' није баш ни шала кнезовати, па и теретно је. Прво, добар кнез треба да се брине више за село нег за своју кућу; да ником неправо не учини, од никог мита не прими.

– Е, па добро, баћа-Саво, немој се зато на мене срдити, та то је само шала, а друго – свуд се пије! Ја сам слушао, да у

Маџарској има села где у сеоској кући до суднице собе има јошт једна соба, па онде је један комад летвама ограђен, па унутри има увек буре вина и буре пива, па кад се кнез и општинари у диванисању уморе и ожедне, а оно један по један за летве, па онда од две славине бира, коју хоће. Кључ је увек код прецептора, а тај је исто што код нас касир, и све то иде о сеоском трошку; па што не би могло бити то и код нас? Ето колики се новци приме од потричара, и онако се сеоска каса слабо тим помаже, па нек буде и код нас тако, као тамо у Маџарској. Уф! ала би добро пало у запари лети чаша ладног вршког пива!

– Та мани се, Ђоко, да и ја коју рекнем! – упадне Кресовић. – Ја знам ко ће бити кнез. Нико други, него баћа-Сава, то се већ по селу свуд говори. Па ако баш хоћемо, ко је бољи од баћа-Саве? Таквог кнеза нит је било, нити ће више, бити. И ја ћу свуд по селу за њега викати.

Кресовић је паметан човек, зна шта ради. Он добро зна да је већина у селу за Саву Дерентовљевог, па, мисли се, боље и он да је за баћа-Саву, да му овај буде пријатељ, јер је Сава врло оштар човек и потричаре не трпи, а кажу да баш ни Кресовић није чист од потрица и од којекаквих ситна-рија, због којих би беде допасти могао.

Баћа-Сава макар да се и отима, опет да се познати да понуду кнежевине тако јако не одбија, но рад би само да му се кнежевина мало као силом наметне. Баћа-Сава је ту тако исто као млада лепа удовица, која гори за удадбом, а овамо једнако отима се од ђувегије, па и да га најволи, но чека да буде какогод присиљена на удадбу.

– Тражите бољег, млађег кнеза, ја сам већ, фала Богу, кнезовао, нек покуша и други ко. Не кажем кад у селу не би било бољи' ил' такови' као ја, да се не би' примио, ал' село је велико, има бољи' од бољи'; па ето шта фали Стојку? Ја би' први за Стојка био!

И ту је баћа-Сава мудро поступао, јер и Стојко Пушибрк добар је газда, а и поштен човек, а, шта више, село га држи за свог највећег бранитеља прама спајилуку, па би Стојко могао бити баћаСави највећи супарник, а ако се Стојко не противи, лак му је посао са осталим супарницима; Стојко пак тако исто је судио о себи, као и баћа-Сава, није се рад наметати, али да му на силу наметну кнежевину, примио би се. Но томе се засад још не нада, јер у својој сопственој странки има више супарника; дакле и по њему кад сам не може бити, оно боље нека буде баћа-Сава кнез.

– Знаш шта, баћа-Саво, буди ти кнез, није то за мене; спајиски људи би се увек са мном гложили, а ти већ знаш те послове, па шат нам нећеш о глави радити. Кад не може бити онако, како би многи од нас желили, оно пре ти нег ико; да знаш, баћа-Саво, да ћу за тебе бити.

Кад је баћа-Сава из уста Пушибрка то чуо, засветле му се очи од радости, сва противност против кнежевине престаде, и већ се као новорођен осећао.

– Кад тако што из твоји’ усти чујем, Стојко, а оно нека буде, баш не браним. Знаш, Стојко, мој покојни отац са твојим покојним оцем како су добро заједно живили; фала Богу, и ми се добро живимо, ал’ отсада можемо јошт и бољма; ми смо нешто из далека и пријатељи, ал’ зато ништа, може мој Младен јошт твој зет бити, само да прође та проклета регрутација. Здраво, Стојко, здраво сви! – Саро! Донеси фришког вина, знаш, из оног бурета у левом ћошку, да пробамо сад баш, како је то: фала Богу, вина има за две кнежевине! Има у вајату три четворке и две петорке, а у винограду јошт три десетка; ал’ само, браћо, то вам искрено кажем, нећу се наметати, него ако ме сложено изберу.

– Није ти бриге, баћа-Саво! – повикне Кресовић.

Пушибрку већ је од неколико времена у глави баћа-Савин син Младен, који би добар био за његову кћер Јелку,

ал' мрзило га је спомињати, јер није знао није ли се већ у мисли за сина на другу какову намерио. Али сад му је то баш добро дошло.

– Е, баћа-Саво, па да Бог дâ да се јошт већма опријатељимо! Нека буде воља божја – воља божја, воља твоја – воља твоја, воља моја! А шат и деца неће се потужити! – рече задовољно Стојко.

Ето и Саре; то је сна Савина, па носи вино, Баћа Сава не да ово вино да се пије без препоруке, но прикаже га како ваља.

– Браћо драга! Пре нег што ћемо лити од овог вина, и пре нег што ћу вам напити, да знате какво вино пред вама стоји. Доста је, кад вам кажем, да је са Чворкова брда; Чивут ми је нудио одма' осам форинти за аков. Може га цар пити – спаси Бог!

Сава испија.

– Бог те живио, баћа-Саво! Ово је баш вино, да му пара нема! И оно прво добро је, ал' бадава! Овоме није ни слуга! Та не треба више – само кад је са Чворкова брда! Уф! Ала ћемо се веселити, кад постанеш кнез! – рече радостан Гроздић.

– Но, ово је баш вино! – упадне Кресовић.

– Томе нема замерке! – дода Пушибрк.

– Па да знате, баш петорка од овог вина потрошиће се, ако ред са собом донесе, да ја постанем кнез – Сава рече, погледи покрај пенџера кроз чашу вина, полије, брка не оквасивши,

Тако исто и остали сви за њим.

Сад опет Пушибрк започиње.

– Све је добро, баћа-Саво, само једно те још молим: немој бити већи пријатељ спајилуку него селу. Како ћемо живити без пашњака, ако нам одузму? Нећемо имати ни овце ни вола; само пази да нам какова наша писма код суда или фишкала не пропадну.

Брате слатки, суд ће то најбоље знати како ваља свршити. Та шат и нас Бог и добри људи не оставе, ал' и ми морамо што је чије признати; а писма, знам да баш неће са моје кривице нестати.

– Но јошт једно ми се по глави врзе; ти рече, да се са мном опријатељиш. Ма добро, ал' прости опет, што сам неку роткву чуо, и то јошт пре бербе, да твој Младен већ има девојку, и опомињем се добро да си пређе и сам казао да Младен већ има цуру; па како се онда слаже, да твој Младен узме моју Јелку – то баш не разумем.

– Баш, Стојко, чудим ти се што не разумеш. Та већ цео сокак и цела планина зна да мој Младен твоју Јелку беге нише; и ја сам нисам одма' веровао, али када сам узео сву моју чељад на мегдан, онда сам се уверио, па немој даље више да ти говорим, сви смо били млади, па већ знаш како то иде.

– Ја, баћа-Саво, опет ти кажем да те не разумем, да не верујем. Ко то може јошт доказати? Знаш ли ти, Петре, што год о томе?

– Нек не буде замерке, баћа-Стојко, па ћу ти баш оно, што знам, казати. Младен је ваљан момак, а девојка је што може бити ваљано чељаде, ту је већ кремен и оцило, само труд, па да се запали. О Малој Госпојини играло се код велике биртије. Ту сам и ја био у колу, ту је био и Младен, ту је била и Јелка. До десног бока ми играла је Бркићева млада Пела, а с левог бока Јелка, а до ње Младен. Ту се узвиквало, ту се поскочице певале. Он на мене, ја на њега, он на Пелу, ја на Јелку. Било је ту и намигивања, сво коло је то видило и слушало, а Јелка тек окрене главу Младену, а очи у земљу упре.

– Чекај мало – то је већ много!

– Е, па после тога, кад је са Анком Перушићевом пударила, ту је већ Младен окукао. Јер са Перушићевом шалио

се увек Тима Сивчанин, а цело село зна за њи' двоје, да ће се узети; то онда није друкчије, нег да Младен воли Јелку, а Јелка Младена; па већ кад има бити, нека све искажем – Младена и Јелку већ су и спевали.

– Јест, тако је, ономад, када сам ноћу из великог бирцуза кући ишао, дечурлија је тамо нешто певала о Јелки и Младену – баш нећу да кажем шта, да не буде замерке – потврди Гроздић.

– Но, чекај, Јелка, томе се нисам надао! Чекај, док само кући дођем! – рече љутит Стојко.

Баћа-Сави је нешто и мило, што је Младен птицу уловио. Била је Јелка чељаде какве ни праотац Јаков боље и красније није имао; то је једно, а друго, није баш лако сада Стојку ни шеврдати. Окрене се Стојку.

– Па шта ти је, Стојко, тако неправо? Та ја мислим, ни моја кућа није од најгори'. Тако сам се ја женио, тако исто и ти.

– Све је то добро, ал' момци су врагови, па Младен може јошт какве имати, па баш нисам рад да моја кћи буде извикана.

На то ће Кресовић.

– Немојте се о томе пећи! Да је с каквом другом што у ствари, то би' ја морао знати, ал' баш ту је на гласу само твоја Јелка и Младен; но то ти морам казати, да гледаш да за времена уредиш, јер кад доба дође, Младен ће је украсти, Јелка ће ускочити.

– Е, кад је тако, макар се и опријатељили; само то једно, док ме не пита и не узмоли, не знам како ће бити.

Стојко се сад тек уверио да нешто има измеђ Јелке и Младена. Особито Кресовића речи су га поразиле. И баш није неправо мислио, јер бар у таквим стварима Кресовићу могло се веровати, јер је он знао све сеоске тајне, које се дању и ноћу збивају. Особито као хирош – пред њим није

могла ниједна цура, ниједна млада, и баш нико, ако јесте какове љубави, затајити. Пандури, четници, бирташи, бирташице, кметови, па и сами млади Грци – све су то његови људи, па се шта у селу десило, Кресовић одмах или сутра све дознаје.

Стојко се највећма зато забринуо, да ако је баш тако, да му кћи не остане у платки, а што се Младена и Савине куће тиче, ту му није било до замерке.

Баћа-Сава може се баш овим даном пофалити и задовољан бити, јер су му две ствари за руком испале; једно, што није морао понизити се сам на несигурно да проси, јер би било сасма несигурно, када би се у питању о кнежевини од Стојка одвојио, друго, добио је пријатеља, или бар отклонио супарника и моћног противника у кнежевини. Па сад једнако нуди друштво да пије, јер што је желео, у свему је данас победио.

И пустише се у певање; најпре јуначке песме, а после љубавне. Док се јуначке песме певале, донде је и Стојко помагао, ал' кад почеше љубавне песме певати, особито кад Кресовић запева својим лепим гласом сватовца, па оно тужно: „Одби се грана од јоргована”, па кад спомену и лепу Јелку – онда се да на жао Стојку, не зато што му је жао Јелке удати, нег што му се пева пре нег што је Јелка испрошена, а камо ли још одведена, па одједаред дигне се да иде кући.

– 'Ајдмо, већ је време!

– Та јошт мало! – рече Гроздић.

– Ја морам ићи; хајд', Петре, са мном, а ваљда ни ти, Ђоко, нећеш ту спавати!

Е сад мора се и Гроздић дићи, премда мало потеже, јер је вино јако, а и доста га бијаше. Петар је већ пре устао. А и време је већ ту, засели су после подне у четири, а сад је већ десет сати. Сви се праштају. Најтеже било је са Гроздићем, једва се могао откинути, па тек напослетку и он опрости се.

– Је л', баћа-Саво – сад ти опет могу рећи куме – или куме кнеже – ил' господару кнеже – како хоћеш!

– Како ти је воља!

Сви гости иду.

– Е баш ти фала – збогом – лаку ноћ – лаке благе!

– Збогом, браћо! само, Ђоко, лагано, па равно кући!

Сви одоше; Ђока у велику биртију, а Петар и Стојко до куће; само што је Стојко путем још много којешта Петра запиткивао о Младену и Јелки, и кад се о свему још већма уверио, растадоше се баш код врата.